

ressò mont-rogenc

UN MONT-ROGENC D'INICIS DEL SEGLE XIX A CUBA: JOSEP GRIFOLL LLORENS

Martí Rom
www.martirom.cat

01-06-2025

En una consulta en línia al “Portal de Archivos Españoles PARES”, a “Archivo general de Indias” (“Expedientes sobre licencias de embarque. Isla de Cuba”) he trobat “Expediente de José Grifoll y Llorens”. Un mont-rogenc.

Aleshores calia demanar permís i presentar una munió documentació. La petició es feia al “Juzgado de arribadas al Puerto de Barcelona”. Josep Grifoll Llorens la va fer el 21 de setembre de 1831.

Diu que es dedicarà al comerç a la casa del seu germà Mariano Grifoll Llorens i que aquest el reclama. Vol anar a la ciutat de Trinidad de Cuba que és on el seu germà està “allí establecido”. Té 33 anys i és solter. Afegeix que té bona conducta i el consentiment de la seva mare vídua. Llavors vivia a Lloret.

Aporta un document, del 29 de juliol de 1824, que acredita el seu naixement i baptisme a Mont-roig. El fa Salvador García, “religioso de Escornalbou regente de la parroquial iglesia de San Miguel de la villa de Monroig Campo”. El document està en castellà, conseqüència dels Decrets de Nova Planta del rei Borbó Felip V (1716) en

acabar la Guerra de Successió, però reproduceix en català antic un document del 16 de juliol de 1798 on s’hi diu que Josep Grifoll Llorens és fill de “Josep Grifoll mestre de primeres lletres, fill de Alforja y de Rosa Llorens de Porrera habitants en esta de Monroig... nasqué lo dia quince...”. Els padrins foren Miquel Pellicer i Maria Gasó, de Mont-roig. Aquest document l’autentifica el notari Miquel Martí Boronat.

Miquel Martí Boronat també era mont-rogenc. Fou un notari rellevant¹. El 1827, amb vint-i-dos anys, consta com a secretari de la Junta Corregimental a Alforja, en plena “Guerra dels Malcontents” (1827). Més tard, també estarà involucrat a la Primera Guerra Carlina (1833-1840). Es va casar amb Clara Ferratges Ballester, filla de Joan Baptista Ferratges Jordi (de Mont-roig) i Bernarda Ballester Casañas (de Sitges). Era germana de Ferran Ferratges Ballester, aquell “americano” mont-rogenc que, el 1828,

¹ “Un notari carlí de Tarragona a l’Urgell. Nota de la producció documental de Miquel Martí Boronat (1831-1835)”, de Josep M.T. Grau Pujol, Revista “URTX” de Tàrraga, núm. 15 (2002), de la pàg. 229 a la 236.

va anar a fer fortuna a Santiago de Cuba. Un dels seu fills seria l'Antoni Ferratges Mesa, que seria el primer marquès de Mont-roig.

Miquel Martí Boronat era germà de Pere Martí Boronat, un avantpassat meu, dels Martí de “cal Panadero”. Exactament sis generacions enrere².

Tornat a aquella documentació relacionada amb Josep Grifoll Llorens, hi ha una acta de l'alcalde de Lloret, de l'1 de setembre de 1831: “José Grifoll soltero escribiente... es hombre de buena vida, sanas costumbres y arreglados procederes; sin que jamás haya dado motivo a la Justicia para proceder contra él...”. Ho firma Juan Gelabert, “bayle”. També n'hi ha un de semblant, sense firma, del “Concejo” de “Montroig”. Fixeu-vos que en el document del capellà deia “Monroig” i ara “Montroig”. En la meua llarga recerca, d'anys i anys, de documentació antiga m'he trobat ambdues denominacions.

En aquest expedient, des de Lloret, hi ha dues aportacions. Una és de la seva mare. Consta com “Rosa Grifoll y Llorens” (en realitat és Rosa Llorens). A Catalunya, no així a Espanya, fins a finals del segle XIX³, l'esposa adoptava, al casar-se, el cognom del marit. Sovint només se la identificava d'aquesta manera. Tan sols en alguns

casos, com el que tenim, s'hi afegia el seu propi cognom. Quan fas recerca dels temps antics has de tenir cura d'aquest qüestió, sinó, els que són marit i muller semblaria que fossin germans.

Bé, el 2 de setembre de 1831, com dèiem des de Lloret, trobem que Rosa Llorens “viuda dejada de José Grifoll maestro Real de primeras letras de la villa de Cambrils...”, explica que “por cuanto le consta que José Grifoll su hijo se halla capaz para ejecutar qualesquier negocios y que para efectuarlos, probar bienes de fortuna, y reunirse con su hermano Mariano, que le reclama, le conviene pasar a Trinidad de Cuba...”. Pel que hem vist abans, el 1824, el seu pare, també Josep Grifoll ja era “mestre de primeras lletres” a Mont-roig i, posteriorment, passà a exercir a Cambrils.

Trinidad és una ciutat del centre i de la part sud de l'illa de Cuba.

En aquest expedient hi consten dues persones que actuen de testimonis. El primer és Ignacio Ribas, de 55 anys, que diu que te relacions comercials amb el seu germà, Mariano Grifoll Llorens. El segon, Joaquim Batet, de 26 anys, diu que el seu pare és corresponsal d'aquell i que ha rebut una carta seva dient que espera que hi vagi el seu germà a ajudar-lo.

² El trobareu en els llibres “La nissaga Martí de cal Panadero (1)” del llibre “Mont-roig. D'altres esberles d'un mosaic esbocinat” de Martí Rom (Arola Editors, 2023), de la pàg. 216 a la 218 i 253. I “Mont-roig. En el segle XIX: un temps convuls” de Martí Rom (Arola Editors, 2021), de la pàg. 68 a la 70.

Una germana de Miquel Martí Boronat, Teresa Martí Boronat, està relacionada amb la “Nissaga de les Orioles”. Vegeu el llibre “Mont-roig. D'altres esberles d'un mosaic esbocinat” de Martí Rom (Arola Editors, 2023), pàg. 197.

³ El primer Codi Civil espanyol és del 1889.

Cercant informació sobre aquell germà, Mariano Grifoll Llorens, he trobat un article de la “Revista Cambrils.cat”, “Cap a Cuba amb 18 anys”, de Jordi Moreno (12 de setembre de 2017) en el què s’explica una història semblant a l’anterior. Però ara fent esment d’un altre germà, Modest Grifoll Llorens, de 18 anys. Si l’expedient de Josep Grifoll Llorens era del 21 de setembre de 1831, ara és de tres dies més tard, del 24.

En aquest text hi ha noves informacions. Diu que aquell Mariano Grifoll Llorens, resident a Trinitat de Cuba, era cambrilenc. Que el nom complert del pare era Josep Grifoll Saludes. El Josep Grifoll Llorens, el que veiem que demanava anar a Cuba, seria l’únic fill del matrimoni nascut a Mont-roig. Els pares, després de traslladar-se a Cambrils, posteriorment el 1798, tindrien set fills més, cinc nois i dues noies. El pare continua de mestre i mor el 1821, amb 62 anys. La Rosa Llorens queda vídua amb només 49 anys. A la partida de defunció s’hi diu que també era organista. El seu pare, Francesc Grifoll Arbós, d’Alforja, era pagès i músic⁴.

En aquest text també es fa esment que, un cop el pare, la família residirà a Lloret.

Resumint, a Trinitat de Cuba, on Mariano Grifoll Llorens té un comerç, el 1831 hi aniran els seus germans el mont-roigenc Josep (de 33 anys) i el cambrilenc Modest (de 18 anys).

En general, els catalans tenien botiga a Cuba. Se’ls coneixia com “los tenderos”. Deien: “ir al catalán de la esquina” quan anaven a comprar a la seva botiga. Es dedicaven als negocis i a la distribució de bens. Són els anys en què sorgeix una popular “copla” que deia: “Desde el fondo de un barranco / canta un negro con afán / ¡ay madre si fuera blanco / aunque fuera catalán!”, que conté varies possibles lectures, algunes amb una certa ironia; sembla que la més freqüent era la que *els catalans no paraven mai de treballar*.

El 1828, tres anys abans de Josep Grifoll Llorens, el també mont-roigenc Ferran Ferratges Ballester es va establir a Santiago de Cuba. Seria el pare d’Antoni Ferratges Mesa, primer marquès de Mont-roig. Però això ja és una altra història⁵.

⁴ Fixeu-vos que la informació de Cambrils sobre la família és més concreta. S’han conservat els arxius parroquials i amb paciència (molta paciència) es pot anar seguint, mitjançant partides de naixement, casaments i defuncions, la genealogia d’una família. En canvi a Mont-roig es varen cremar els arxius parroquials i de l’Ajuntament a inicis de la Guerra Civil i no és possible. Sols trobem, sovint, d’una manera casual, informacions a d’altres arxius o actes notariais. Com que aleshores no existia encara la “cèdula personal” (el DNI actual), es va crear el 1854, per identificar una persona en una acta notarial calia dir, a més del seu nom, el de la seva esposa i el dels seus pares; indicant el lloc de naixement i / o el de residència. Anant apuntant, i amb sort, es pot iniciar un possible arbre genealògic.

⁵ Text “El marquès de Mont-roig: a la recerca d’una ombra” del llibre “Mont-roig. Esberles d’un mosaic esbocinat” de Martí Rom (Arola Editors, 2019), pàg. 55.